

תולדות המחבר

שדה לבן – מקור מחצבתו

העיר ביעלאצערקאוו אשר באוקראינה היא מערי הפרבר שסביב העיר קיוב שמה של העיר מזכיר בתוכו שם של בית ע"ז, ולכן רבנים ותלמידי חכמים השתדלו להמנע מלהזכיר שם העיר, ובמיוחד בתוך דברי תורה. הבנוי המקובל בפי כל לשם העיר הוא שדה לבן.

במשך הדורות בהם נהנה גזירת "תחום המושב" – שהתיר ליהודים להתגורר במקומות מסוימים בלבד – יהודים הורשו להתגורר בשדה לבן לעומת זאת בקיוב – שהיתה מרכז מסחרי גדול – היהודים הורשו רק לשהות במשך היום לרנל מסחרם, אך לא הורשו ללון. סיבה זו גרמה שיהודים רבים קבעו את ביתם בשדה לבן – מרחק של כחצי שעה נסיעה ברכבת מקיוב. בימי גדולתה הפכה שדה לבן למרכז יהודי חשוב ובו בארבעים אלף נפשות. עיר זו הכילה בקרבה את כל נווני הצבור, כפי המקובל באותה תקופה ברוסיה ואוקראינה: תלמידי חכמים, חסידים ואנשי מעשה לצד משכילים ושאר מחדשים.

רב בעיר כזאת חייב להיות בעל סגולות נדירות כדי שהשפעתו תחדור גם בקרב יהודים שהתרחקו מחיי תורה ומצוות ומהקפדה על "קלה כבתמורה". בזה היה הרב הגאון ר' צבי הירש יאהלין זצ"ל ששמש ברב העיר שדה לבן קרוב ל-40 שנה.

הגרצ"ה יאהלין היה מחשובי הרבנים באוקראינה. גדלותו בתורה היתה ידועה. רבים מגדולי דורו נשאו ונתנו עמו בשאלות הלכה מסובכות. בעל מדות סגוליות מיוחדות שהשרה אורת חן וענוה בקרב כל רואיו. הרב העמים על שבמו עול העיר כאשר הוא ממלא תפקידו באהבה רבה ונאמנות. דברי ימי הקהילה מלאים בפעולות ומעשים רבים שהגרצ"ה יאהלין בלט בהם כמנהיג, המפעיל וגם המוציא לפועל: חימום לעניים בחורף; "מעות חטין" לחלוקה בפסת; דאגה להספקת מזון לחיילים היהודים; מלון אורחים; החזקת תלמידי חכמים; החזקת בתי חולים, ועוד רבות בהנהגה.

בית הרב שנוהל בתכונה ע"י הרבנית ברכה ע"ה שמש בית ועד לחכמים וסביבו התרכזו חיי הקהילה, ומקום הכנסת אורחים לתלמידי חכמים ויהודים מכל קצוי רוסיה.

בבית זה הספוג תורה ומדות טובות גדל והתחנך הרה"ג ר' מרדכי יאהלין זצ"ל מחבר הספרים קהלת מרדכי ותכלת מרדכי.

שחרית ימיו

שמחה גדולה אפפה את תושבי העיירה בשנת תר"מ (1880) עם לידתו של בן לרב העיר הרב צבי הירש יאהלין עד כה נולדו לרב יאהלין בנות בלבד, והנה לאחר שנים זכו להפקד בבן – ויקרא שמו בישראל מרדכי הרב צבי הירש יאהלין היה מסור לצרכי הקהילה בלב ונפש ולכן שמחתו הפרטית היתה לשמחת לב אנשי הקהילה כולה.

עוד בנעוריו ניכרו בנער מרדכי כשרונות מבורכים וחריצות גדולה בלימודיו. הוריו ראו לעצמם חוב קדוש לחנכו ולטפחו כדי שיצמח כתלמיד חכם שלם כתורה ובדרך ארץ. בהגיע הנער לגיל 12 יצא שמו לתהילה כמתמיד גדול וברוך כשרונות. המלמדים בעיירה טענו בפני אביו הרב, כי אין לו מה ללמוד אצלם, וכי עליו לשלחו ללמוד באחת הישיבות החשובות.

ההורים חששו כי אם הנער ישלח להבחן באחת הישיבות, הרי הדבר יביאהו לידי גאווה ויהירות לאחר התלבטויות החלט כי הבן ילמד אצל אביו, וכך היה מידי יום למד הרב צבי יאהלין מספר שעות בחברותא עם בנו מרדכי. את כל כוחותיו הרוחניים השקיע הרב בבנו כדי לגדלו בתורה. שנים רבות לאחר מכן היה הרב מרדכי יאהלין נזכר בערנה בימים אלו בהם ספג מאביו דרכי הלמוד ואהבת תורה יוקדת

כפי המקובל בתקופה זאת, היו מגידים ודרשנים עוברים ממקום למקום כדי לשאת דבריהם. העיירה שדה לבן היתה מורכבת בעיקר מיהודים חסידיים, ולכן בכתי הכנסת שבה נמנעו מלתת לכל דרשן או מגיד לשאת דברותיו. רק חשובי הדרשנים הורשו לדרוש בצבור. דרשנים אלו היו מתאכסנים דרך קבע בביתו של הרב מפעם לפעם התארחו ככית הרב יאהלין דרשנים מפורסמים כהרב שמחה כהנא המגיד מקרעמענצ'וק, הרב יצחק ניסנבוים ועוד אחרים. מרדכי הצעיר ספג בקרבו הרבה תורה וחכמה באשר היה שותף בצמא דבריהם ולומד מכל אדם. כמו כן קנה את הרגש לדרשנות – תכונה שבלטה בהמשך חייו.

בעול הצבור

מרדכי הצעיר המשיך לקנות תורה מאביו, וכך כבר החל לשמש כיד ימינו בענייני הצבור. כבר מצעירותו הרגיש אחריות כלפי הקהילה ומצבה הרוחני. עוד בהיותו בגיל 18 אנו מוצאים אותו בין מקימי ארגונים שונים שענינם הפצת תורה וחזק הרוחניות. הרוח החדשה שנשבה בימים ההם ברוסיה ואוקראינה נרמה לנתק בין עולם התורה לחלק מהדור הצעיר

שמרד במסורת אבותיו ופנה לתנועות אחרות. מרדכי יאהלין היה ער לבעיות הזמן והמקום: ידיעותיו הרבות בהיסטוריה יהודית, שפתו המליצית בלשון הקודש ויכולתו הרטורית, סיעו בידו לארגן בהצלחה חדרים מיוחדים שלמדו בהם גם הסטוריה יהודית ולשון הקודש. מבין בתביו ניכר השלוב המיוחד בעמידה איתנה על משמר קדשי ישראל והחדרת השקפת עולם תורתית בכל הזדמנות, תוך התמודדות עם התלבטויותיו של הדור שנסחף לאוירה אחרת.

עת הודים

בהגיע ר' מרדכי יאהלין לפרקו, יצא שמעו ב"יין בן י"ן. הוא התקשר בקשרי שידוכים עם בתו של הנניד המפורסם הר' יעקב יוסף סערעבריער ז"ל, (שהיה לאחר שנים מהקדושים שנהרגו על קדוש ה' ע"י רוצחים בפוגרום בעיר פיאטער ביום ג' אייר תרע"ט). משפחתו של ר' יעקב יוסף נמנתה על המשפחות המיוחסות בישראל, כאשר אביו ר' ישראל ברוך מהעיר מזעבוב' היה דור חמישי לר' ישראל הבעש"ט זצ"ל, דרך בנו הצדיק ר' העריש זצ"ל. כמו בן היה ר' יעקב יוסף צאצא לבעל ה"תולדות" – ר' יעקב יוסף מפולנאה ולחתנו הרב סחמעלניק – תלמיד הבעש"ט.

גם רעיתו של ר' יעקב יוסף מרת אסנת רחל, היתה דור ששי לבעש"ט, דרך בתו אדל. היא היתה בתו של הרב מפיאטער שהתייחס בדור ה'36 מרש"י, ולמעלה בקודש עד דור המלך. בנוסף לכל מעלות היחוס, היה ר' יעקב יוסף בעל מעלות עצמיות: בר אוריין ובעל מדות, וכן עשיר וגומל חסדים – תורה וגדולה במקום אחד.

ר' מרדכי יאהלין נשא איפוא לאשה את מרת אסתר פעסיא, והיא אשר שמשה בעזרתו בחיים ובכל פעולותיו הרבות בימי רבנותו.

לאחר נישואיו עבר ר' מרדכי יאהלין לגור בבית חמיו באשר הוא קובע את מקום לימודיו שם. אך אביו הרב ר' צבי הירש ז"ל בקשו לחזור לעיר מולדתו ולהמשיך לסייע בידו בעניני הרבנות המקומית.

ר' מרדכי קיים רצון אביו וחזר לשדה לבן. בתקופה זו הכשיר עצמו לרבנות בהדרכת אביו. במשך תקופה זו התעורר הרצון בקרבו לצאת ולספוג תורה גם בהיכלי התורה הידועים. פרטים רבים על תקופה זו לא ידועים לנו, אך ידוע בקרב משפחתו כי מספר חדשים הוא שהה מחוץ לביתו בעיר בריסק. בתקופה זו הוא למד בצותא חדתא עם מרן הגאון ר' יצחק זאב סאלוייצ'יק תחת השגחתו של אביו גאון הדור מרן ר' חיים זצ"ל. כמו בן עזב לעתים לתקופות קצובות את משפחתו והיה גולה למקומות תורה.

אביו הרב ר' צבי הירש, הרגיש כנראה כי סופו מתקרב, והוא קירב את בנו ר' מרדכי ביתר שאת לשאת בעול הצבור והרבנות. ואכן בבוקרו של יום א' דראש השנה שנת תרס"ח יצאה

נשמתו של הרב צבי הירש יאהלין זצ"ל, במהרה. במשך שנים עוד ספרו על הצער והיגון הגדולים שהיו נחלת אנשי העיר כולה, עם פטירתו של רבם האהוב והמסור. בהליותו השתתפו כל אנשי העיר מנער ועד זקן. אפילו גויים רבים שהעריצו את הרב היהודי היו שותפים לתחושת האבל.

על כס הרבנות

במקומות רבים באותה תקופה, לא היה מקובל כי הרבנים מתמנים מקרב בני הקהילה. הפתגם "אין נביא בעירו" עמד בדרכו של בן המקום לרבנות לצבור היה קשה להתרגל שמי שזוה עתה גדל עמם, יבחר למנהיג ורב העדה לא כן היו פני הדברים אצל הרב מרדכי יאהלין כבר במוצאי ר"ה, בעודו טרוד בצער הרב על מות אביו, הגישו לו נכבדי הקהל כתב רבנות הצבור בכללותו הכיר והוקיר את פעליו הרבים, מידותיו הנעלות ונדלותו בתורה, ולכן הוחלט כי הוא ימלא מקום אביו ברבנות הקהילה.

את סמיכתו לרבנות קיבל עוד בימי עלומיו מגדולי הרבנים, ובהם הרב הנאון ר' משה נתן רובינשטיין האב"ד בוויניצא שבאוקראינה; הרב הנאון ר' יוסף קאטקאוסקי, האב"ד בפערעיאסלאוו בעהמ"ס דרכי החיים ונחלת יהושע; והרב הנאון ר' שלמה הכהן אהרנסון אב"ד קיוב, ולימים ראש הרבנים בתל אביב. בנוסף לכך, סייעה בידו העובדה שזכה לשמש את אביו הרב – בבחינת "גדול שמושה יותר מלמודה".

קבלת עול הרבנות לא נתנה לו אפשרות לשבת בחיבוק ידיים. כבר בתחילה הוצרך לענות על שאלות דחופות שעלו על שלחנו מקצת מן השאלות ונכתבו על ידו בספרו "תכלת מרדכי" (ונדפסו לראשונה בספרנו זה) דרשותיו המלהיבות שיצאו מלב אוהב מצאו מסילות ללב השומעים כל נהול החיים היהודיים בשדה לבן הוטלו על כתפיו, והוא ברוב כשרונותיו ארגן מחדש וביסס את מוסדות הקהילה. הוא הקדיש יחס מיוחד לבית התלמוד תורה. ולענין זה התמסרותו היתה בלב ונפש. כמעט כל יום הרב יאהלין היה מבקר בתלמוד תורה, משוחח עם הילדים ומחדיר בלבם יסודות הדת והאמונה, וזאת כדי לנטוע בקרבם כל היקר והקדוש בעם ישראל. מכיון שבתלמוד תורה למדו בעיקר בני העניים, הרי דאגת הרב לתלמידים היתה גם בצדדים הנשמיים. הוא דאג למזון ובגדים ראויים לכל אחד מן התלמידים. מרגלא בפומיה מאמר חז"ל: "הזהרו בבני עניים שמהם תצא תורה". כמו כן הקדיש מזמנו לבית הספר למלאכה שבו התחנכו נערים שלא היה בכוחם להתמסר כליל ללימוד התורה.

בית הרב הפך לבית ועד לחכמים כפי שהיה בזמן אביו זצ"ל. כולם ראו בו בית פתוח שנוהג בהכנסת אורחים באופן נעלה. גם בעלי בתים וסתם אורחים ידעו שבשדה לבן אפשר תמיד

למצוא אכסניה מכובדת - בבית הרב. מן הראוי לציין את חלקה הרב של רעיתו הרבנית אסתר פעסיא, שהיתה בעלת צדקה גדולה וטרחה רבות בהבנסת אורחים לכל דיכפין.

נוהג מיוחד במינו היה ההתבנסות בבית הרב כלילות שבת. אכרבים ובעלי בתים נקבצו יחדיו לדבר דברי תורה ודעת. כמו כן שוחחו עם הרב על ענינים העומדים על הפרק, כאשר הרב בתבונתו ופקחותו בוחן המאורעות בהשקפה תורנית

בעקבות מקרה של גט מארגנטינה בו לחם הרב יאהלין במרץ רב כדי להציל בת ישראל מעיגון, יצא שמעו הטוב בחונים רחבים יותר הוא קיבל הצעת רבנות מקהילה גדולה בארגנטינה, תוך התחייבות לתנאי שכר מפליגים. הרב יאהלין העדיף להשאר בקהילתו הענייה בהרגשה שפעליו והמצאותו משפיעים רבות על קהילתו בשדה לבן.

בצוק העתים

בשנת תרע"ד (1914 למנינם) פרצה המלחמה העולמית הראשונה. יהודים רבים הוצרכו לברוח ממקומות הקרובים לאזורי הקרבות אך עיקר הבעיות היו בעקבות גזרות הגיוס למלחמה. אבות נקרעו מעל משפחתם כדי להתגייס לצבא, ונשותיהם ומשפחתם נשארו ללא משען ומשענה. יהודים רבים שנמלטו מערי הגבול מתוך החשש שיקראו לגיוס, מצאו מסתור בשדה לבן. בפני הרב יאהלין נקרה שדה פעילות עניפה בסיוע והצלה לפליטים. בביתו הסתתרו במשך תקופה ארוכה מספר ת"ח ובעלי תורה כמו בן העמיד הרב עצמו בראש ועד ההצלה המקומי שסייע בכל יכולתו לצרכי הקיום לנזקקים לבך

בשלב מאוחר יותר החלו לגייס גם בעלי "תעודות כחולות" - רבנים מוברים שנילם עד 45 שנה הרב יאהלין נמנה על אלו, והסכנה שחרה גם לפתחו. לרגל הפקודה החדשה, בינם הרה"ג ר' שלמה אהרוגסון, רבה של קיוב, אסיפת רבנים דחופה של כל רבני האזור. באסיפה דנו כדרכים השונות ביצד לסבל הגזירה, והוחלט לשלוח את הרב יאהלין בנציג רבני המחוז לבירה פטרבורג. ואכן בבואו לפטרבורג, פגש הרב יאהלין קבוצה של גדולי הרבנים מכל רחבי רוסיה שנתכנסו לדיונים הנוגעים לכלל ישראל

בפרק זמן זה התודע הגר"מ יאהלין לגדולי ישראל מנהיגי הדור ששהו עמו באותה עת בפטרבורג. בין היתר פגש בנאון ר' איצלה מפאנעוויז, באדמו"ר מלויבאביטש הרשי"ב שניאורסון, בנאון ר' אברהם דובער כהנא שפירא מקאוונע מח"ס דבר אברהם, בנאון ר' איסר זלמן מלצר שהיה רב בסלוצק, בנאון ר' יוסף רוזין - הראגוצ'ובער, בנאון ר' חיים הלר, ועוד רבים אחרים.

הגר"מ יאהלין היה פעיל מאד בהבנת מיסמך עבודה בענין הגיוס שהיה מופנה למיניסטר פאליאנוב, ועקב כך שוחרר באופן אישי מחובת הגיוס. אך הוא לא נח ולא שקט עד שהשתדלות גדולי ישראל נשאה פרי, ונתנה הוראה לשחרר את כל הרבנים מהגיוס לצבא.

לאחר קבלת ההוראה, התברר כי הנגרל שהיה מושל יעקטריניסלאו סירב לשחרר את הרבנים שהיו מגויסים לנדודים תחת פקודו. הדבר עורר חשש כבד לעתיד ההסכם כולו עם הממשלה. מנהיגי הדור שהתרשמו מפעילותו של הרב יאהלין בקשוהו לסיוע ליעקטריניסלאו כדי לסייע בידי ראשי הקהל המקומי בענין זה. ואכן לאחר פעילות נמרצת חפץ ה' בידו הצליח ושחרר הרבנים יצא לפועל.

רבה של פטרבורג, הרב ר' דוד טעבלי קאצנילבווינען פנה להגר"מ יאהלין בבקשה שישאר בעיר הבירה וכחבר ועד הרבנים שעסקו בכל עניני כלל ישראל. אך הגר"מ לא יכל להזניח קהילתו בשעות קשות אלו וחזר לשדה לבן. עם חזרתו המשיך לסייע ולארגן עזרה לפליטים, תוך דאגה שלא יחסר להם לחם לאכול ובגד ללבוש ומקום ללון.

בשנת תרע"ח (1918) פרצה המהפיכה נגד שלטון הצאר. בתחילה חשו היהודים כי קרובה ישועתם לבוא. הפרנסה היתה בשפע, וניתן חופש דתי בעיר קיוב נקראו ראשי הצבור מכל אוקראינה לאסיפה כדי לכונן אחוד קהלות יהודי. הגר"מ יאהלין השתתף באסיפה כנציג הקהילה בשדה לבן. באסיפה העלו נציגי ה"בונד" – הארגון החילוני שמאלי, דרישות שונות לשנות את חיי הקהילות היהודיות. נציגי הרבנים לחמו בכל עוז נגד דרישות אלו. בין ראשי הלוחמים עמד הגר"מ שיצא למאבק נלוי להסרת המסוה מעל הדרישות ה"תמימות" של נציגי הבונד. הוא גולל בפני הנאספים את הצביעות שבדרישות אלו ולחם בתוקף רב על שמירת יסודות הקהילה היהודית. אע"פ הדברים הגיעו עד כדי איומים עליו ברצח. אך כל זה לא הרתיע אותו מעמידה במסירות נפש כנגד ה"בונדיסטים" עד שנצחם.

תקופת החופש באוקראינה נמשכה זמן קצר בלבד ברחבי המדינה התחילה מלחמת מעמדות, כאשר העניים והפועלים לוחמים בעשירים ובאצולה הנפנעים הראשונים, היו כמובן היהודים. פוגרומים נוראים פקדו את אחינו בני ישראל במקומות מושבותם. דם יהודי הפך להפקר, ורכושם היה לבז. באחד הפעמים השליך הגר"מ נפשו מנגד ורץ בין מטר היריות והכדורים כדי לבקש ממפקדי החיילים שיחוסו על עמו, ויעצרו את הטבח ולבסוף היה נורל הרב ומשפחתו דומה לנורל כל בני הקהילה רכושם נבזז והם נאלצו להתגולל במרתפים של גויים, תוך סבל איום של רעב וקור. בזמן הפרעות והקרבות היה מן הנמנע לקבור את המתים, והדבר גרם למחלות רבות שגרמו אף הם למיתת רבים. הגר"מ יאהלין השתדל מאד שאנשי החברה קדישא יחזרו לעבודתם בצורה מסודרת כדי לקבור המתים ולעצור את המגפה. אף הוא נמנה עמהם במלאכת קודש זו שנעשתה תוך מסירות נפש לעיתים, הקברנים נפגשו פנים אל פנים, בשדה שמחוץ לעיר, בחבורות המרצחים והשודדים

השמועות הלא טובות על אשר מתחולל באוקראינה הגיעו לרחבי העולם היהודי. ועדי הצלה הוקמו לנסות ולסייע ובעיקר להציל את אשר ניתן הקהילה האורתודוקסית שבפילדלפיה

בארה"ב כללה רבים מיוצאי שדה לבן. היהודים במקום עשו ככל יכולתם כדי להוציא את רבם ומשפחתו מעמק הכנא. ואכן בשנת תרפ"ה המשפחה עזבה את אוקראינה בדרכה לאמריקה הנר"מ יאהלין נתקבל ברב בבית הכנסת של יוצאי שדה לבן בפילדלפיה.

באמריקה הגיע הרב אל המנוחה ואל הנחלה לצד התמסרותו להרכצת תורה בקהילתו, הוא השקיע עצמו בסדור כתביו בשנת תרצ"ג, בה מלאו עשרים וחמש שנה לעלותו על כס הרבנות, הוציא לאור את ספרו קהלת מרדכי על ספר שמות. אנשי הקהילה שלבו את הדברים יחדיו וערכו מסיבה לכבודו. לרגל המסיבה הדפיסו ידידיו ומעריציו חוברת מיוחדת – חוברת היוכל, ובה מתוארים קורות חייו של הנר"מ כמו בן נדפסו ברכות ואחולים מגדולי הדור וחשובי הרבנים ובהם הגאון ר' אברהם דובער כהנא שפירא מקאוונע, והגאון ר' ברוך בער לייבאוויץ מקמניץ גם רבני אמריקה לגוניהם השונים הביעו הערכתם והוקרתם לפעליו ואישיותו של הרב יאהלין. אפילו נשיא ארצות הברית שלח ברכה מיוחדת, ובה הוא מוקיר את אישיותו ופעליו של הרב יאהלין

הרב הגאון ר' מרדכי יאהלין זצ"ל נסתלק לבית עולמו בשם טוב בערב יום הכפורים שנת תש"ג – לאחר שכרך את ילדיו וגבדיו – בהיותו בן 63 שנים בלבד פטירתו היתה אבידה קשה למשפחתו, מכיריו ומוקיריו הרבים תנצב"ה

קהלת מרדכי ותכלת מרדכי

קהלת מרדכי

הרב מרדכי יאהלין היה דרשן מעולה כבר בתחילת ימי רבנותו נחשב לפה ספיק מרגליות. את חידושיו בדרוש, וכן דרושים שליקט מספרי דרוש אחרים, כינס בספרו "קהלת מרדכי". גם הדרושים שנלקחו מספרים אחרים מובאים על ידו בשפתו המיוחדת ובלשונו העשירה.

בשנת תרע"ג בעודו באוקראינה נדפס "קהלת מרדכי" על ספר בראשית הספר זכה לסכמות חמות מגדולי הרבנים אשר סמכו ידיהם על המתבר. בין המסכימים נמנו. הגאון ר' אברהם כנימין קלוגר בן הגאון מהרש"ק (שבהסכמתו מבטיח לשלוח מחידושיו כדי להדפיסם בספר, ואכן במספר מקומות מובאים חידושים בשמו) הגאון ר' חיים ברלין, ששימש כרב במוסקוה, והגאון ר' יצחק יעקב ריינס אבי"ד דק"ק לידא, שכותב שלמרות שגדר עצמו מלהסכים, במקרה זה יצא מגדרו החסרון בממון מנע מהנר"מ יאהלין להדפיס באותה עת את שאר החלקים.

המלחמה העולמית הראשונה והפרעות שבעקבותיה מגעו ממנו להמשיך ולעסוק בהוצאת ספריו בתקופת רבנותו בשדה לבן. רק כשהגיע לחוף מבטחים באמריקה יכל לעסוק שוב בהוצאת הכתבים.

בשנת תרצ"ג יצא לאור ספרו על בראשית בהוצאה שניה, וכן חידושי "קהלת מרדכי" על ספר שמות. בספר מובאים מכתבי הרבנים שנשלחו למחבר לאחר קבלת הספר המהדורה הראשונה. בין היתר נשלחו מכתבים מהגאון ר' אברהם דובער כהנא שפירא אב"ד קאוונא, הגאון ר' איסר זלמן מלצר מסלוצק, והגאון ר' צבי יחזקאל מיכלזון זקן הרבנים בורשא. בספר שמות מובאות הסכמות נוספות של גדולי הרבנים באמריקה.

רבנים אלו שעמדו על סגולותיו של הגר"ם יאהלין, במהלך השנים, לא חסבו שבחים מגדלותו ותכונותיו

החידושים על שאר חלקי החומש לא נדפסו עד כה המחבר השאיר אחריו בכתובים פירושים נאים שחלקם מלוקטים מספרי הדרוש למיניהם. אך דא עקא, בחלק מן הפירושים מצוין בשולי הדברים שלא להדפיסם. על כן בבואנו לסדר חלקים אלו להדפסה השמטנו הקטעים הנ"ל כבקשתו

תכלת מרדכי

עוד בהיות הגר"ם יאהלין רב צעיר לימים, הגיעו אליו שאלות קשות. במקצת מן המקרים הפסקים עוררו פולמוס והשאלה נשלחה גם לגדולי הרבנים כדי שיחוו דעתם בענין. לעתים, אנו מוצאים כי השאלות נשאלו בשנת תרס"ח, שנת עלייתו על כס הרבנות בהיותו בן כ"ח שנים בלבד. בדרך כלל סמכו גדולי הרבנים ידיהם על פסקיו של הרב הצעיר.

כך אנו מוצאים שאלה בסכין של שחיטה שנערה יהודיה השתמשה בו לאבד עצמה לדעת ר"ל אחד הרבנים רצה לאסור להשתמש בסכין זו, והגרמ"י, מבלי שידע על הוראה זו, השיב להיתר. השאלה נשלחה לגדולי הרבנים שסמכו ידם להתיר. התשובות נדפסו בקובץ "שערי תורה" בשנת תר"ע סימן ל"ז.

שאלה אחרת שעוסקת בחזקה של שליח צבור, נדונה אף היא בהרחבה עם גדולי הדור. התשובות נדפסו ב"שערי תורה" שנת תרע"א סימן י"ב, ובשנת תער"ב סימן נ"ה.

השאלה העוסקת בדיני ספירת העומר ונוסח הברכה, נדפסה בקובץ "קול תורה" ח"א סימן ב'

שאלות נוספות ובהם מו"מ עם גדולי המשיבים בדורו נסדרו על ידי הגר"ם יאהלין, אך נשארו בכתב יד. עתה, זכינו בעז"ה להוציא לאור עולם חידושים אלו.

בכתבי התשובות מובאות תשובות גם מהרבנים הנאונים שנשאו ונתנו עם המחבר, הלא המה: המהרש"ם מברעזאהן (סי' ה, כא) הרב דוד גרינברג אב"ד קאברין (סי' ב, יז), הרב יוסף קאמקאוסקי אב"ד פערעאיסלאו (סי' ה, ט, יא, יט, כג), הרב אליהו קאלעסניקר אב"ד

תולדות המחבר

יג

סמילע (סי' בה), הרב בנימין אריה הכהן אב"ד משערנוביץ ובעמ"ח שו"ת אבן יקרה (סי' ו), הרב משה נתן הלוי רובינשטיין אב"ד וויניצא (סי' ז, מז כב), הרב שלום הכהן שיין אב"ד רינא (סי' יג) והרב אברהם פרידמאן אב"ד זנושיצע (סי' יד).

* * *

משפחת המחבר זצ"ל ראתה לעצמה זכות וחובה לקיים רצונו ולהוציא לאור את כתביו. נבדתו מרת רחל אסנת יפה מארצות הברית, פנתה למכון "באהלי תורה" אשר בירושתינו שנמל על עצמו את עריכת ספרי המחבר והבאתם לדפוס.

עריכת הספר כללה איסוף החומר וסדרו, וכן הוספת מראי מקומות – בעיקר ליקהלת יעקב". השתדלנו בעבודתנו להשאיר נאמנים לצורת הרצאת הדברים כפי שסגנון המחבר, והתאמנו את הפיסוק בהתאם לכך בכל שניתן נמנענו מלשנות את סגנון הדברים.

בטוחנו כי צבור המעיינים לומדי התורה, ימצאו בספר חידושים ערבים ודברי חפץ הן בחלק הדרוש, והן בשאלות ותשובות – ויהיו שפתי המחבר זצ"ל דובבות בקבר

יה"ר מלפני אבינו שבשמים שזכות המחבר זצ"ל תעמוד לנו ולכל העוסקים והמסייעים במלאכה, ובמיוחד לצאצאיו וצאצאי צאצאיו, שיהיו עוסקים בתורה ובעבודה מתוך הרוחה ונחת אבי"ר

יחיאל שטרנברג